

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 4/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 september 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning (RP 109/2009 rd) till kulturutskottet för beredning.

Motionen

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotion:

— LM 112/2009 rd Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning — Tuula Peltonen /sd m.fl.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Eeva-Riitta Pirhonen, regeringsråd Outi Luoma-aho och undervisningsråd Jussi Pihkala, undervisningsministeriet
- jurist Irma Pahlman, social- och hälsovårdsministeriet
- generaldirektör Timo Lankinen, direktör Matti Lahtinen och undervisningsråd Irmeli Halinen, Utbildningsstyrelsen
- planerare Tuula Tuominen, Riksomfattande handikapprådet
- forskningschef Esa-Matti Järvinen, Uleåborgs universitet
- utbildningschef Sirpa Oja, Jyväskylän universitets fortbildningscentral
- koordinator Merja Koivisto, KELPO - utvecklande av intensifierat och särskilt stöd, Alajärvi

- bildningsdirektör Ahti Karvonen, Haapavesi
- bildningsdirektör Mikko Saari, Kajana stad
- rektor Jaakko Perälä, Kauhavan yläkoulu
- ledande rektor Arto Ainonen, Kemi stad
- direktör för grundläggande utbildning Mari Routti, Villmanstrands stad
- speciallärare Kristiina Sojamo-Hetemaa, Taipalsaari kommun
- biträdande rektor Seppo Karppinen, Sairaala-koulun yksikkö, Uleåborg
- direktör Anneli Kangasvieri och jurist Marja Lahtinen, Finlands Kommunförbund
- utbildningschef Olli Luukkainen, Undervisningssektorns Fackorganisation rf
- vice ordförande Mervi Murto, Aineopettajaliitto AOL ry
- utbildningsombudsman Kaijamaija Parviainen, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena
- utbildningschef Marjo Reunanen, De Utvecklingsstördas Stödförbund
- ordförande Matti Sippola, Luokanopettajaliitto ry
- ordförande Reijo Runsas, Luja ry
- utbildningssekreterare Sari Kokko och rättighetsbevakningsjurist Liisa Murto, De Synskaddes Centralförbund rf
- specialklasslärare Timo Oksanen, Finlands specialpedagogiska förbund rf
- rektor Eija Valanne, Finlands övningskollärare rf
- ordförande Elisa Heikkinen, Finlands Talterapeutförbund rf

- ombudsman Tuomas Kurttila, Finlands Föräldraförbund
- professor Hannele Niemi.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— dataombudsman Reijo Aarnio

- Helsingfors stad, utbildningsverket
- Barnträdgårdsläraryrket BTLF ry
- Barnens Parlament i Finland.
- Finlands CP-förbund rf

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Regeringens proposition

Regeringen föreslår att bestämmelserna om specialundervisning och annat stöd som ges en elev i lagen om grundläggande utbildning ändras. Syftet är att stärka elevens rätt till systematisk tidig och förebyggande inläring och till intensifierat stöd under uppväxten. För elever som under en längre tid behöver stöd samt utvidgat stöd fattas beslutet om särskilt stöd på samma grunder som i dag. I beslutet om särskilt stöd ska anordnandet av undervisningen för eleven och de stödtjänster som han eller hon behöver bestämmas exaktare än vad som nu är fallet.

Bestämmelserna om behandling, hemlighållande och utlämnande av personuppgifter ska

kompletteras så att det i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs dels om behandlingen av elevens ärenden och utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i yrkesövergripande elevvårdsarbete, dels om utbildningsanordnarens rätt att få uppgifter samt om utbildningsanordnarens skyldighet att lämna ut uppgifter i vissa situationer.

Lagmotionen

Lagmotion 112/2009 är en parallell lagmotion till proposition RP 109/2009 rd.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Syftet med propositionen är att stärka elevens rätt till systematisk tidig och förebyggande inläring och till intensifierat stöd under uppväxten. Genom förslaget betonas betydelsen av ett stöd som i alla undervisningssituationer på ett flexibelt sätt motsvarar elevens behov. Undervisningen för elever som får särskilt stöd med tillräckliga anknytande stödåtgärder ska ordnas i elevens närskola och naturliga undervisningsgrupp alltid när det är möjligt. Utskottet anser att den här utgångspunkten befäster närskoleprincipen.

Utskottet ställer sig helhjärtat bakom målen. Reformen kan ge mycket positiva resultat i fråga om den undervisning som ordnas för elever som behöver stöd.

Dagens rutiner kommer att ändras på den punkten att behovet av specialundervisning har bedömts av människor som inte arbetar i skolan. Det har betytt att pedagogiska åtgärder har kommit i andra hand. Framför allt är det viktigt för eleverna själva att man i tid ingriper mot deras problem i skolan men samtidigt ligger det i samhällets intresse. Ett stegvis stärkt och metodiskt stöd förbättrar elevens inläring och förkovran och hindrar problem från att anhopas och kompliceras samt vissa elever från att marginaliseras. På så sätt undviks kanske större och dyrare följder för barnets skolgång och möjligtvis hela livet. Man måste bara kunna se tillräckligt långt in i framtiden och tänka på den ungas hela kommande liv.

Tack vare ändringarna kommer beslutet om intensifierat och särskilt stöd att kunna fattas

flexiblare i och med att dagens förfarande med expertutlåtanden slopas. Utlåtandena har dragit ut på tiden och därför medfört problem. Man har inte i tid kunnat omorganisera undervisningen efter behov. Det har också tagit onödigt lång tid att bestämma var undervisningen för nybörjare som behöver särskilt stöd ska ordnas. Vidare kommer elevvården under perioder med intensifierat och särskilt stöd att bli mer planmässig och systematisk.

Många elever i behov av särskilt stöd behöver ständigt stöd av ett skolgångsbiträde, antingen en personlig assistent eller en assistent i klassen. Utskottet ser med oro på att kommunerna i och med ändringarna i lagstiftningen planerar att skära ner antalet assistenter. Behovet av assistenter kommer inte att minska trots att elever som behöver särskilt stöd integreras i stora undervisningsgrupper inom normala klasser. Tvärtom kommer behovet möjligen att öka, eftersom syftet är att eleverna ska få så bra stöd som möjligt och så tidigt som möjligt.

Utskottet understryker betydelsen av gruppstorlek för inlärningen och noterar att reformen inte får leda till att specialklasserna slopas och grupperna därmed blir större. Sociala och emotionella problem och trauman kräver små grupper. När en eller flera elever som får specialundervisning integreras i allmän undervisning måste man se över gruppstorleken i den allmänna undervisningen utifrån förordningen som reglerar den.

Genomförandet av lagen kräver heltäckande fortbildning för hela lärarkåren i grundskolan och stora ändringar i lärarutbildningen. Dagsläget och framför allt själva reformen kräver utökad utbildning för speciallärare. Hela undervisningspersonalen, inklusive rektorerna, måste få fortbildning. Undervisnings- och kulturministeriet disponerar i år 15 miljoner euro för fortbildning av lärare. Utskottet framhäver också att det för eleverna i behov av särskilt stöd är viktigt att få behålla sina lärare. Detta bör beaktas i omorganiseringen.

Uppföljning. En bra grundundervisning och tillräckligt stöd i tid efter behov är ett villkor för att

elevens rätt och möjlighet till framgångsrik inlärning ska tillgodoses enligt syftet med lagändringarna. Utskottet ser det som nödvändigt att ge akt på hur reformen omsätts i praktiken och föreslår ett uttalande i frågan. Regeringen bör också komma med en utredning om saken till kulturutskottet före utgången av 2013. (*Utskottets förslag till uttalande 1.*)

Finansieringen av reformen. Kostnaderna för att utveckla det intensifierade och särskilda stödet har enligt propositionen beaktats i den statsfinansiella budgetramen 2010–2013 och i beredningen av budgetpropositionen för 2010. Propositionen beräknas inte förorsaka kommuner eller andra utbildningsanordnare några direkta extra kostnader. I statsandelsreformen som trädde i kraft vid ingången av året slopades den förhöjda statsandelen för specialundervisning. Finansieringen av specialundervisningen ska i alla fall fortsätta så att alla kommuner får ett lika stort eurobelopp per elev i grundskoleåldern. Utskottet menar att de elever som behöver särskilt stöd kommer att få sämre inlärningsmöjligheter om undervisningen inte tilldelas resurser efter behovet. Att den grundläggande utbildningen finansieras samtidigt som höjningen för specialundervisning avskaffas kan i praktiken ställa finansieringen av de här verksamhetsformerna mot varandra när utbildningsanordnarna ska fatta beslut om dem och inte nödvändigtvis på ett sätt som ligger i elevernas intresse.

Enligt utskottet står det klart att det behövs en kraftig ekonomisk satsning för att det särskilda stödet ska lyckas. Behovet av specialundervisning varierar från kommun till kommun och även områdesvis inom stora kommuner. Risken finns att reformen bidrar till att utsattheten ytterligare koncentreras till vissa skolor i vissa områden. Utskottet ser det som nödvändigt att i ramar och de kommande budgetarna väga in behoven av mer finansiering till följd av översynen av specialundervisningen och föreslår ett uttalande i frågan. (*Utskottets förslag till uttalande 2.*)

Informationsstyrning. Det är Utbildningsstyrelsen som ska bestämma om det centrala innehållet i planerna för elevens lärande respektive anordnande av undervisningen i grunderna för läroplanen (16 a § och 17 a §). Det är viktigt att Utbildningsstyrelsen också styr behandlingen av personuppgifter i anknytning till arbetet med planerna. Utskottet anser att Utbildningsstyrelsen nödvändigtvis måste informera och utbilda utbildningsanordnarna i vilken information som enligt 40 § 2 mom. är nödvändig för elevens undervisning. Utbildningsstyrelsen måste informera om den ändrade lagstiftningen så att elevernas vårdnadshavare får veta hur barnens möjligheter till stöd för inläringen har förändrats.

Utbildningsstyrelsen ska också ta fram formulär för planerna för elevers lärande respektive anordnande av undervisningen. På så sätt blir alla de lagfästa uppgifterna säkert nedskrivna. Då behöver heller inte kommunerna ta fram egna mallar.

Utbildningsstyrelsen ska också påpeka för utbildningsanordnare som medverkar i projektet Kelpo att de ska se över sin praxis så att den blir förenlig med lagstiftningen.

Detaljmotivering

16 a §. Intensifierat stöd. Utskottet noterar att stödundervisning och specialundervisning på deltid både kan ingå i det allmänna stödet och i det intensifierade stödet.

17 §. Särskilt stöd. Innan det ordnas särskilt stöd för eleven ska intensifierat stöd ordnas. Först om detta inte räcker ska eleven ges särskilt stöd. Vid sidan av specialundervisningen ska stödåtgärderna bestå av andra pedagogiska stödformer och elevvård, dvs. sådana särskilda stödformer som används inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Principen är att det särskilda stödet ordnas i anknytning till annan undervisning.

Utskottet anser att undervisningen ska ordnas på det sätt som är bäst för eleven. Det betyder att det kan vara lämpligast för eleven att det särskilda stödet ordnas utan att intensifierat stöd har

ordnats först. Utskottet stryker därför första meningen i 1 mom.

Det är viktigt att undervisningen organiseras med hänsyn till behoven hos den elev som behöver särskilt stöd såväl som det övergripande läget i undervisningen. Därför föreslår utskottet att 1 mom. ändras så att beslutet om var undervisningen ska ordnas ska fattas både med hänsyn till elevens fördel och förutsättningarna att ordna undervisning. Syftet är att betona en samlad prövning, vilket ligger i linje med de gällande grunderna för läroplanen. Utskottet påpekar att ändringen också är förenlig med kulturutskottets vägval i behandlingen av den gällande lagstiftningen 1998 (KuUB 3/1998 rd). En samlad lägesöversikt innebär att undervisningen organiseras med hänsyn till behoven hos den elev som behöver särskilt stöd såväl som till exempel det övergripande läget i undervisningen i hela klassen.

Således föreslår utskottet att 1 mom. i paragrafen ändras.

Paragrafens 4 mom. föreskriver om villkoren för att besluta om särskilt stöd utan en föregående pedagogisk utredning och intensifierat stöd för inläringen. Utskottet ser det som viktigt att beslutet kan fattas redan innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen börjar. Barnets situation kan plötsligt förändras till exempel som följd av en olycka efter att undervisningen redan har startat. För att inte lämna rum för tolkning föreslår utskottet därför att första meningen i 4 mom. ändras så att beslutet om särskilt stöd också kan fattas medan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen pågår.

I paragrafens 6 mom. finns ett bemyndigande att utfärda förordning. Utskottet ser det som befogat att 2 § i förordningen om grundläggande utbildning föreskriver att en undervisningsgrupp som består av elever som fått ett beslut om särskilt stöd får innehålla högst tio elever. Enligt utskottets åsikt kan en undervisningsgrupp i den allmänna undervisningen på vissa villkor ha fler än tio elever när elever som fått beslut om särskilt stöd är integrerade i gruppen. Om elever som fått beslut om särskilt stöd integreras i gruppen

per inom den allmänna undervisningen, måste man alltid tänka igenom hur stor undervisningsgruppen lämpligen ska vara. I det specifika fallet beror det på vad beslutet om särskilt stöd grundar sig på. Beslutet kan till exempel bygga på ett funktionshinder som inte nödvändigtvis kräver att gruppen minskas till följd av integreringen. En del av beslutsgrunderna kan däremot vara sådana att gruppen måste minskas redan om en enda elev integreras. En integrering kan ske om det kan ses som motiverat utifrån elevernas förutsättningar och arbetssättet utan att målsättningen för undervisningen riskeras för en enda elev i gruppen. På så sätt beaktas alla elever. Prövningen ska också väga in eventuella fastställda stödåtgärder, såsom skolgångsbiträden och särskilda hjälpmedel.

Således ser utskottet det som nödvändigt att statsrådet förtydligar 2 § i förordningen om grundläggande utbildning och genom förordning föreskriver om bildandet av undervisningsgrupper. Därför ändrar utskottet bestämmelsen om bemyndigande att utfärda förordning i 17 § 6 mom.

31 a §. Elevvård. Utskottet framhåller att utbildningsanordnaren enligt lag har ansvar för elevvårdsåtgärderna.

I praktiken kan det förekomma fall där det inte är entydigt vem som är de personer till vars uppgifter behandlingen av elevens ärende omedelbart hör enligt 2 mom. Frågan behandlas inte i propositionens motivering. Utskottet noterar att det kan vara fråga om rektorn eller skolföreståndaren, klassföreståndaren eller elevens lärare, en skolhälsovårdare, en speciallärare, ett skolgångsbiträde som arbetar med eleven, en skolpsykolog, skolkurator och i årskurserna 7–9 också studiehandledare och vid behov skolläkare och socialarbetare inom barnskyddet.

39 §. Stöduppgifter i specialundervisningen. Undervisningsministeriet bytte namn till undervisnings- och kulturministeriet den 1 maj 2010. Utskottet har följaktligen ändrat paragrafen.

40 §. Hemlighållande, utlämnande och behandling av personuppgifter. Enligt 3 § i personuppgiftslagen (523/1999) innefattar behandling av personuppgifter bl.a. utlämnande av personuppgifter. Därför har utskottet ändrat paragrafrubriken.

Utskottet föreslår att bestämmelsen preciseras så att momentet harmoniseras med de andra motsvarande bestämmelserna i lagförslaget (16 a § 2 mom., 17 § 3 mom.).

42 §. Ändringssökande. Regionförvaltningsreformen trädde i kraft den 1 januari 2010. Följaktligen ändrar utskottet besvärsmyndigheten till regionförvaltningsverket.

Ikraftträdandebestämmelsen. Utskottet påpekar att de nya läroplanerna har införts stegvis vid alla ändringar i läroplanerna och examensgrunderna på senare tid. Elevernas fördelar och rättigheter enligt den gällande respektive den föreslagna lagen kommer att förbli desamma trots terminologiska ändringar, så det är ingenting som hindrar att läroplanerna införs stegvis. Bland annat alla ändringar i elevvård och skydd för personuppgifter kan bli tillämpliga fr.o.m. den 1 augusti 2010.

Utskottet föreslår att Utbildningsstyrelsen harmoniserar grunderna för läroplanen med den här lagen så att de utbildningsanordnare som har kapacitet att snabbt införa läroplaner enligt de nya grunderna får införa dem redan den 1 januari 2011. De utbildningsanordnare som måste få mer tid på sig att ta fram nya läroplaner ska införa läroplanerna senast den 1 augusti 2011.

Ingressen. Utskottet har ändrat ingressen enligt justitieministeriets anvisningar för lagberedning som infördes den 17 maj 2010.

Motionen

Utskottet har behandlat ärendet utifrån propositionen, så det föreslår att lagmotionen förkastas.

Förslag till beslut

Riksdagen

*godkänner lagförslaget med ändringar
(Utskottets ändringsförslag),*

förkastar lagmotion LM 112/2009 rd,

*godkänner två uttalanden (Utskottets
förslag till uttalanden).*

Utskottets ändringsförslag**Lag****om ändring av lagen om grundläggande utbildning**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen (utesl.) om grundläggande utbildning (628/1998) 16 och 17 §, 30 § 1 mom., 31 a § 2 mom., 32 § 2 mom., 39 och 40 §, 42 § 2 mom. 2 punkten samt 48 b § 1 mom.,

av dem 17 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1188/1998 och 477/2003, 31 a § 2 mom. och 42 § 2 mom. 2 punkten sådana de lyder i (utesl.) lag 477/2003 samt 48 b § sådan den lyder i lag 1136/2003 och 1081/2006, samt

fogas till lagen nya 16 a och 17 a § samt till 31 a § sådan den lyder i (utesl.) lag 477/2003, nya 3 och 4 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 5 mom., och till 41 § ett nytt 4 mom. som följer:

16 och 16 a §
(Som i RP)

17 §

Särskilt stöd

(Utesl.) Det särskilda stödet består av specialundervisning och annat stöd som ges enligt denna lag. Specialundervisning ordnas *med beaktande av elevens fördel och förutsättningarna att ordna undervisning (utesl.)* i samband med den övriga undervisningen, eller delvis eller helt i specialklass eller på något annat lämpligt ställe. Vid undervisningen av elever som avses i detta moment kan avvikelse göras från 11 § enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §.

(2 och 3 mom. som i RP)

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas *(utesl.)* innan förskoleundervisningen eller den grund-

läggande utbildningen inleds *eller medan sådan undervisningen eller utbildning pågår* utan föregående pedagogiska utredning eller intensifierat stöd för inläringen, om det framgår av en psykologisk eller medicinsk bedömning att undervisningen av eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar särskild orsak inte kan ordnas på annat sätt. I de situationer som avses ovan granskas beslutet om särskilt stöd så som föreskrivs i 2 mom.

(5 mom. som i RP)

Bestämmelser om *bildandet av undervisningsgrupper där det ingår en eller flera elever som har fått ett beslut om särskilt stöd eller elever som omfattas av förlängd läroplikt* utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 a och 30 §
(Som i RP)

31 a §

Elevvård

(2 mom. som i RP)

Elevvårdsarbetet genomförs i samarbete med eleven och vårdnadshavarna eller någon annan laglig företrädare. När ett ärende som gäller en enskild elev behandlas inom elevvårdsarbetet, får endast de som deltar i elevens undervisning och anordnar elevvård och till vars uppgifter behandlingen av elevärenden omedelbart hör delta i behandlingen. (Utesl.) Med skriftligt samtycke av elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare eller så som särskilt bestäms i lag får också andra nödvändiga instanser delta i behandlingen av elevärenden.

(4 mom. som i RP)

32 §

(Som i RP)

39 §

Stöduppgifter i specialundervisningen

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i anslutning till det särskilda stöd som avses i 17 § 1 mom. samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till nämnda undervisning.

40 §

Hemlighållande (utesl.) och behandling av personuppgifter

(1 och 2 mom. som i RP)

Med specifikt skriftligt samtycke av elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare kan sekretessbelagda uppgifter begäras också från andra håll när det är nödvändigt för att ordna undervisningen.

(4 mom. som i RP)

41 §

(Som i RP)

42 §

Ändringssökande

Utan hinder av 1 mom. söks ändring i ett beslut genom besvär hos regionförvaltningsverket så som bestäms i förvaltningsprocesslagen, om beslutet gäller

(2) punkten som i RP)

48 b §

(Som i RP)

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Bestämmelserna i 31 a, 40 och 41 § tillämpas dock från och med den 1 augusti 2010.

Utbildningsstyrelsen ska förnya grunderna för läroplanen i enlighet med denna lag, så att de reviderade läroplanerna kan tas i bruk av utbildningsanordnaren (utesl.) den 1 januari 2011. Utbildningsanordnaren ska införa läroplaner enligt denna lag senast den 1 augusti 2011.

(3 och 4 mom. som i RP)

Utskottets förslag till uttalanden

1. Riksdagen kräver att regeringen ger akt på om elevernas rätt till särskilt stöd förverkligas enligt deras inlärningsförsättningar och vid behov griper in om

det visar sig att elevernas möjligheter att efter behov få stöd för inläringen och möjligheterna till en framgångsrik inläring försvagas. Undervisnings- och kulturministeriet ska komma med en

utredning om saken till kulturutskottet före utgången av 2013.

2. *Riksdagen förutsätter att ramarna för statsfinanserna och de kommande statsbudgetarna väger in behoven av mer fi-*

nansiering till följd av ändringarna i lagen om grundläggande utbildning i fråga om specialundervisning och annat särskilt stöd.

Helsingfors den 21 maj 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Tuomo Hänninen /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna (delvis)
Paavo Arhinmäki /vänst (delvis)
Merikukka Forsius /saml
Timo Heinonen /saml
Anneli Kiljunen /sd (delvis)
Sanna Lauslahti /saml (delvis)
Jukka Mäkelä /saml (delvis)
Håkan Nordman /sv (delvis)

Lauri Oinonen /cent (delvis)
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /cent (delvis)
Leena Rauhala /kd
Mirja Vehkaperä /cent
Pauliina Viitamies /sd
ers. Ilkka Kantola /sd
Ulla Karvo /saml (delvis)
Sampsa Kataja /saml (delvis)
Markku Uusipaavalniemi /cent (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marja Hakkila.

RESERVATION 1

Motivering

Undervisningsministeriet har berett ändringar i lagen och förordningen om grundläggande utbildning enligt strategin för utveckling av specialundervisningen. Ändringarna gäller besluten om specialundervisning och annat stöd till eleverna. De nya begreppen intensifierat stöd och särskilt stöd ska införas. Intensifierat stöd avser stödundervisning, specialundervisning på deltid och elevvårdstjänster. Det är en primär stödform.

Fördelarna med förslaget är t.ex. att tidigt ingripande lyfts fram och att bättre hänsyn tas till dem som behöver särskilt stöd. Syftet är att inom specialundervisningen prioritera tidigare ingripande i form av intensifierat stöd. Syftet är att befästa elevens rätt att i tid och tillräckligt flexibelt få stöd för sin inläring och skolgång. Det är också bra att bestämmelserna om sekretess och rätt till information ändras, eftersom de gör det möjligt att ordna bättre och tryggare undervisning med beaktande av elevens egenskaper och fysiska och psykiska särdrag. Dessutom är syftet att se över bestämmelserna om elevvårdsarbete och att lägga vikt vid yrkesövergripande kompetens. Det särskilda stödet ska bestå av specialundervisning och annat stöd. Men SDP såg vissa problem i förslaget och dem ville vi åtgärda redan i fjol genom vår parallella lagmotion (LM 112/2009). I sitt betänkande tar utskottet enligt oss inte tag mot de här problemen.

Tillgången till elevvård är redan nu problematisk

Propositionen utgår från att eleverna ska få gå i sin närskola. Det betyder att allt fler specialelever kommer att få allmän undervisning och att allt färre sannolikt kommer att flyttas över till specialundervisning. Ambitionen är alltså att begränsa antalet specialklasser och specialskolor. En del anser att utvecklingsstrategin egentligen har haft som princip att begränsa antalet elever

som flyttas över till specialundervisning. Det är fel policy. En lagändring kan inte ha som syfte att snygga upp statistiken.

Regeringen föreslår att ingen elev ska flyttas över till specialundervisning medan förskoleundervisningen pågår eller under det första skolarbetet, det vill säga precis under den tiden då hela grunden läggs för elevens skolgång. Detta ställer högre krav på lärarna också. Den individuella planen för anordnande av undervisning för elever i specialklasser och specialskolor ska uppge hur elevens integrering ska genomföras och stödjas. Tonvikten ligger på tidigt stöd och förebyggande insatser. Enligt förslaget ska elever som behöver stöd få intensifierat stöd (stödundervisning, specialundervisning på deltid och så vidare). I praktiken kommer det att bli svårt. Även om eleverna enligt lagstiftningen har subjektiv rätt till stödundervisning, är stödundervisningens volym mycket liten — vissa kommuner ordnar inte alls någon sådan undervisning. Det förekommer problem med tillgången till elevvårdstjänster i hela landet. Exempelvis ser justitiiekanslern det som alarmerande att elevvården inte är åtkomlig på lika villkor. Han anser att detta är oroväckande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt propositionen ska planeringen av undervisningen och stöd-tjänsterna bygga på en pedagogisk bedömning. Elever som får intensifierat stöd ska ha en plan för lärande, som är obligatorisk. Allt detta medför en ökad arbetsbörda för klasslärare och ämneslärare. Samtidigt blir arbetet mer krävande och börjar likna en speciallärares uppgifter.

Reformen leder oundvikligen till ökade kostnader

Regeringen uppger att den här nya lagändringen inte kommer att medföra några kostnader. Men specialundervisningsreformen kommer oundvikligen att höja kostnaderna för grundläggande utbildning. Stödundervisningen kommer att öka,

undervisningsgrupperna behöver minskas, behovet av kompanjonundervisning ökar och att elevvårdsarbetet ökar. Det kommer att bli svårt att genomföra förslagen redan på grund av det svåra ekonomiska läget. Hur kommer kommunerna, som tillåter sina lärare, att kunna öka timresurserna för stödundervisning eller elevvård? Antalet elever som flyttats över till specialundervisning har ökat de senaste åren. Utbildningsanordnarna bör på förhand få resurser i sin budget för stödundervisning. Standarden på undervisningen för elever i behov av särskilt stöd måste garanteras. Lärarna måste utbildas för att ta emot elever som behöver särskilt stöd, eftersom allt fler nu ska integreras i grupper som får allmän undervisning. Klasslärarutbildningen och ämneslärarutbildningen måste över huvud taget innehålla mer specialpedagogik. Dessutom måste alla elever i gruppen tillförsäkras daglig undervisning på lika villkor. Propositionen tar heller inte upp konsekvenserna för rektorernas arbete.

Finansieringen av specialundervisningsreformen kan inte genomföras i form av en engångsöverföring, utan det krävs långvarig och omfattande resurstilldelning. Den nya lagstiftningen bör tydligt föreskriva om mekanismer och finansiering för att rent konkret säkra tillgången till intensifierat stöd, såsom små undervisningsgrupper, stödundervisning och specialundervisning på deltid. I motiveringen ska det finnas en analys av ett finansiellt system till stöd för reformen. Dessutom får tidsplanen inte vara för stram. Vi föreslår att reformen ska träda i kraft först i augusti 2012.

Problemet med alltför stora undervisningsgrupper är fortfarande olöst

Om elever som behöver särskilt stöd integreras i grupper med allmän undervisning, blir det allt svårare att minska undervisningsgruppernas storlek. Undervisningsgrupperna måste över huvud taget minskas. Verkligheten i kommunerna

har visat att gruppstorleken är densamma som tidigare eller större. Regeringens insatser har inte lett till några nämnvärda förändringar i gruppstorleken. Vi socialdemokrater har redan tidigare föreslagit att mer anslag ska disponeras för att minska gruppstorleken och att maximistorleken på undervisningsgrupperna i grundskolan ska lagstadgas.

Skolgångsbiträdenas status är oklar

Antalet skolgångsbiträden i Finland är nästan 10 000 och de arbetar både inom den allmänna undervisningen och specialundervisningen. Men deras arbetsinsats tas inte upp i propositionen. En yrkesövergripande elevvårdsgrupp ska besluta om inledandet av intensifierat stöd. Skolgångsbiträdena ska inte nödvändigtvis vara representerade i gruppen. Det beror på att den här yrkeskåren inte är fastställd som en del av undervisningspersonalen eller elevvårdspersonalen. Därför bör skolgångsbiträdenas status inom undervisningspersonalen och elevvårdspersonalen avgöras i anknytning till den här ändringen.

Skolresorna får inte ta för lång tid

Propositionen lägger fast att elevens dagliga skolresa med väntetider inberäknade får ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven när läsåret börjar har fyllt 13 år, får skolresan ta högst tre timmar i anspråk. Här blir det problem t.ex. med specialskolor dit vägen kan vara längre för eleverna. Skolskjutsarna körs inom stora områden och då tar skolresan lång tid. Därför måste vi kräva av kommunerna att de ordnar tillräckligt med skolskjutsar, så att tidsgränserna håller.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget godkänns med ändringar (Reservationens ändringsförslag).

Reservationens ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 16 och 17 §, 30 § 1 mom., 31 a § 2 mom., 32 § 2 mom., 39 och 40 §, 42 § 2 mom. 2 punkten samt 48 b § 1 mom.,

av dem 17 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1188/1998 och 477/2003, 31 a § 2 mom. och 42 § 2 mom. 2 punkten sådana de lyder i nämnda lag 477/2003 samt 48 b § sådan den lyder i lag 1136/2003 och 1081/2006, samt

fogas till lagen nya 16 a, 17 a och 17 b § samt till 31 a § sådan den lyder i nämnda lag 477/2003, nya 3 och 4 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 5 mom., och till 41 § *nya* 4 och 5 mom. som följer:

16 §

Stödundervisning och specialundervisning på deltid

Elever som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för inläring har rätt att få stödundervisning *genast när stödbehovet framkommer.*

(2 mom. som i KuUB)

16 a §

Intensifierat stöd

Elever som för sin inläring eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika stöd samtidigt *har rätt till alla typer av* intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande. En plan för elevens lärande ska tas fram, om det inte finns ett uppenbart hinder för det, i samarbete med eleven och vårdnadshavaren samt vid behov med elevens övriga lagliga företrädare. Det intensifierade stödet innehåller särskilt sådana stöd som avses i 16, 31 och 31 a § samt nödvändiga pedagogiska arrangemang. I grunderna för läroplanen finns bestämmelser om det viktigaste innehållet i det intensifierade stödet och planen för elevens lärande.

(2 mom. som i KuUB)

17 §

Särskilt stöd

Om intensifierat stöd till eleven inte räcker, ska han eller hon ges särskilt stöd. Det särskilda stödet består av specialundervisning och annat stöd som ges enligt denna lag. Specialundervisning ordnas i enlighet med elevens fördel (*utsl.*). *Beslutet om var undervisningen ska ordnas ska fattas också med beaktande av de andra elevernas fördel.* Vid undervisningen av elever som avses i detta moment kan avvikelse göras från 11 § enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §.

(2 mom. som i KuUB)

Ett beslut om särskilt stöd ska föregås av utbildningsanordnarens hörande av eleven och av dennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare enligt 34 § i förvaltningslagen (434/2003), av en utredning om elevens framsteg vid inläringen som lämnas av dem som ansvarar för elevens undervisning samt en utredning genom yrkesövergripande samarbete inom elevvården om det intensifierade stöd eleven fått och helhetssituationen för honom eller henne. Utgående från dessa uppgifter (pedagogisk utredning) bedömer utbildningsanordnaren behovet av särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska vid behov kompletteras med ett psykologiskt eller medi-

cinskt expertutlåtande eller en motsvarande sociala utredning. *Dröjsmål på grund av utlåtan- den och utredningar från utomstående får inte medföra att det drar ut på tiden innan det intensifierade stödet ges.*

(4 och 5 mom. som i KuUB)
(6 mom. utesl.)

17 a §

Individuell plan för anordnande av undervisning

För verkställigheten av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan tas fram för anordnande av undervisning. Planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren eller vid behov med en annan laglig företrädare för eleven, om det inte finns ett uppenbart hinder för det. Av planen ska framgå att undervisning eller annat stöd ges eleven i enlighet med beslut om särskilt stöd. Planen granskas vid behov, dock minst en gång per läsår, i enlighet med elevens behov. Det viktigaste innehållet i planen bestäms i grunderna för läroplanen. *Specialläraren ansvarar för att planen upprättas och elevens lärare ansvarar för att den genomförs.*

17 b § (Ny)

Integrering av elever som fått beslut om särskilt stöd i en grupp som får allmän undervisning

Undervisningsgrupper där det har integrerats en eller flera elever som fått beslut om särskilt stöd får bestå av högst 16 elever.

30 och 31 a §
(Som i KuUB)

32 §

Skolresor

Elevers dagliga skolresa som ordnas enligt 1 mom. får med väntetider inberäknade ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven när

läsåret börjar har fyllt 13 år, får skolresan ta högst tre timmar i anspråk. *Skolresan för elever i specialskolor får dock med väntetider inberäknade inte ta mer än två och en halv timme.*

39 §

Stöduppgifter i specialundervisningen

Undervisnings- och kulturministeriet kan besluta att en utbildningsanordnare ska sörja för rehabilitering som ges i anslutning till det särskilda stöd som avses i 17 § 1 mom. samt för utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som ansluter sig till nämnda undervisning och tillräckliga social- och hälsovårdstjänster. *Samtidigt ska det ses till att skolgångsbiträdenas ställning som en del av undervisnings- och elevvårdspersonalen tydliggörs.*

40 §

Hemlighållande, utlämnande och behandling av personuppgifter

(1 och 2 mom. som i KuUB)

Den lärare som ansvarar för undervisningen i praktiken har rätt att bedöma vilka uppgifter som är nödvändiga med avseende på ordnandet av undervisningen. (Nytt 3 mom.)

(4 och 5 mom. som 3 och 4 mom. i KuUB)

Uppgifterna ska lämnas ut också när eleven övergår från dagvård till förskoleundervisning och grundläggande utbildning respektive från grundläggande utbildning till en läroanstalt på andra stadiet. Skyldigheten och prövningsrätten i fråga om de uppgifter som lämnas ut ska också överlätas till den undervisnings- och utbildningsanordnare som tagit emot eleven. (Nytt 6 mom.)

41 §

Rätt att få uppgifter

(4 mom. som i KuUB)

Den lärare som ansvarar för undervisningen i praktiken ska bedöma om uppgifterna är nödvändiga med avseende på elevens fördel.

42 och 48 b §
(Som i KuUB)

Ikraftträdande
(1 mom. som i KuUB)

Utbildningsstyrelsen ska förnya grunderna för läroplanen i enlighet med denna lag, så att de reviderade läroplanerna kan tas i bruk av utbildningsanordnaren (*utesl.*) den 1 augusti 2010. Utbildningsanordnaren ska införa läroplaner enligt denna lag senast den 1 augusti 2012.

(3 och 4 mom. som i KuUB)

Helsingfors den 21 maj 2010

Tuula Peltonen /sd
Anneli Kiljunen /sd

Pauliina Viitamies /sd
Ilkka Kantola /sd

RESERVATION 2

Motivering

Den föreslagna ändringen av lagen om grundläggande utbildning förbiser den bästa expertisen som gäller det dagliga livet för barn som är placerade på barnskyddsenheter. Inför beslut som gäller barnet ska inte bara de biologiska föräldrarna, vårdnadshavaren och en laglig företrädare för barnet få säga sin åsikt, utan också den person som de facto svarar för barnets uppföstran eller en företrädare för den aktör som uppföstrar barnet. Lagen om grundläggande utbildning bör i fråga om barn som är placerade på barnskyddsenheter kompletteras med att utbildningsanordnaren är skyldig att intensivt samverka med den aktör som vårdar barnet.

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas finns det alltid skäl att utöver barnet och vårdnadshavaren eller en laglig företrädare också höra den aktör som vårdar ett barn som är placerat på en barnskyddsenhet. I fråga om ett beslut om en individuell plan för anordnande av undervisning ska det räcka med att den aktör som vårdar barnet är med och utarbetar planen i stället för vårdnadshavaren eller en laglig företrädare. Andra behövliga parter ska kunna medverka i elevvården med samtycke av antingen vårdnadshavaren, en laglig företrädare eller en vårdare för ett barn som är placerat på en barnskyddsenhet. Likaså ska den som de facto vårdar barnet kunna ge sitt samtycke till att sekretessbelagda uppgifter som är nödvändiga för undervisningen bejäms.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har utbildningsanordnaren rätt att besluta om hur undervisningen ordnas. Utbildningsanordnaren är inte skyldig att hörsamma rekommendationer i expertutlåtanden t.ex. när beslutet om en lämplig inlärningsmiljö för barnet fattas. Följden kan bli att allvarligt traumatiserade och rentav sjuka barn som är placerade på institutioner och i familjehem med stöd av lagen integreras i stora elevgrupper utan att utbildningsanordnaren bryr sig om eller inser konsekvenserna och i strid

med den vårdande aktörens synpunkt. Lagförslaget medger inte ens någon möjlighet att överklaga beslutet. Expertutlåtandena bör bättre beaktas i besluten om den individuella planen för anordnande av undervisning och inte förbises t.ex. för att utbildningssektorn ska spara pengar.

Förslag

Jag föreslår

att lagförslaget i övrigt godkänns enligt betänkandet men 16 §, nya 17 b §, 32 § och ikraftträdandebestämmelsen med ändringar enligt reservation 1 och 17, 17 a, 31 a och 40 § med följande ändringar:

Reservationens ändringsförslag

17 §

Särskilt stöd

(1 och 2 mom. som i KuUB)

Ett beslut om särskilt stöd ska föregås av utbildningsanordnarens hörande av eleven och av dennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare och den aktör som vårdar ett barn som är placerat på en barnskyddsenhet enligt 34 § i förvaltningslagen (434/2003), av en utredning om elevens framsteg vid inläringen som lämnas av dem som ansvarar för elevens undervisning samt en utredning genom yrkesövergripande samarbete inom elevvården om det intensifierade stödet eleven fått och helhetssituationen för honom eller henne. Utgående från dessa uppgifter (pedagogisk utredning) bedömer utbildningsanordnaren behovet av särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska vid behov kompletteras med ett psykologiskt eller medicinskt expertutlåtande eller en motsvarande sociala utredning.

(4—6 mom. som i KuUB)

17 a §

Individuell plan för anordnande av undervisning

För verkställigheten av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan tas fram för anordnande av undervisning. Planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren *eller den aktör som vårdar ett barn som är placerat på en barnskyddsenhet* eller vid behov med en annan laglig företrädare för eleven, om det inte finns ett uppenbart hinder för det. Av planen ska framgå att undervisning eller annat stöd ges eleven i enlighet med beslut om särskilt stöd. Planen granskas vid behov, dock minst en gång per läsår, i enlighet med elevens behov. Det viktigaste innehållet i planen bestäms i grunderna för läroplanen.

31 a §

Elevvård

— — — — —
(2 mom. som i KuUB)

Elevvårdsarbetet genomförs i samarbete med eleven och vårdnadshavarna eller någon annan laglig företrädare *och den aktör som vårdar ett*

barn som är placerat på en barnskyddsenhet. När ett ärende som gäller en enskild elev behandlas inom elevvårdsarbetet, får endast de som deltar i elevens undervisning och anordnar elevvård och till vars uppgifter behandlingen av elevärenden omedelbart hör delta i behandlingen. Med skriftligt samtycke av elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare *eller den aktör som vårdar ett barn som är placerat på en barnskyddsenhet* eller så som särskilt bestäms i lag får också andra nödvändiga instanser delta i behandlingen av elevärenden.

(4 mom. som i RP)

— — — — —
40 §

Hemlighållande, utlämnande och behandling av personuppgifter

(1 och 2 mom. som i KuUB)

Med specifikt skriftligt samtycke av elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare *eller den aktör som vårdar ett barn som är placerat på en barnskyddsenhet* kan sekretessbelagda uppgifter begäras också från andra håll när det är nödvändigt för att ordna undervisningen.

(4 mom. som i KuUB)

Helsingfors den 21 maj 2010

Leena Rauhala /kd